

"מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך"

הימים היו ימי מלחמת העולם הראשונה. המלחמה המיטה אסון על הארץ. רעב נורא שרר בירושלים, מעל עשרים אלף איש, כרבע מתושבי העיר מתו ממחלות ורעב. הממשל התורכי גייס לצבא את כל נתיניו, כולל היהודים לעבודות כפיה.

כדי לחיות, עמדו רבות מנשות העיר ומכרו את כל חפצי הבית. לא היה זה מחזה נדיר לראות פלח ערבי גס עטוף בקפטן ירושלמי חגיגי...

בערב "הושענא רבא" עבר הר"ר משה פרוש בשכונת "מאה שערים" וראה את נשות גדולי תלמידי החכמים בעיר עומדות ומוכרות כרים, שמיכות ועוד...

אחת מהן, אשתו של אחד המיוחדים בבני ירושלים הגאון רבי יוסף סלנט הציעה למכירה גפרורים וכפתורים. ר' משה פרוש שלא היה זקוק לגפרורים וכפתורים המשיך בדרכו.

אולם לאחר מכן נעצר וחשב שאם אישה גדולה וכל כך מכובדת עומדת בשוק ומוכרת גפרורים אי אפשר שלא לקנות ממנה ולסייע לה. חזר וקנה ממנה קופסת גפרורים והניחה בכיסו.

במוצאי שמחת תורה שכר ר' משה פרוש עגלה בה הניחו את מטלטלי הבית והרהיטים כדי לנסוע למושבה ביבנאל, בה הקים בית ספר חרדי לבני המושבה הצעירה.

העגלה יצאה דרך הר הצופים. מטה הפיקוד הטורקי שכן בבנין "אוגוסטה ויקטוריה" במרומי הר הצופים. בירושלים שררה עלטה גמורה בשל ימי המלחמה - "האפלה מוחלטת". והנה כאשר עשתה העגלה את דרכה במעלה ההר, ארעה תנודה פתאומית וארון הטלטל נפל מתוך העגלה.

רעש הנפילה הבהיל את אנשי הצבא שעמדו על המשמר כדי למנוע מהעריקים להמלט מהעיר. עריק מהצבא שהיה נתפס, עונשו היה נורא. ראשית מלקות נוראיות, שרבים קיפחו את חייהם מהם, ואחר כך עבודת פרך, ולעיתים עונש מות.

החיילים עצרו את ר' משה, הרעימו עליו בצעקות וביקשו לדעת להיכן הוא בורח. כשהשיב להם שהוא נתין אמריקאי, לא האמינו לו, ולא התחשבו בכך, והחלו גוררים אותו לעבר "הקישלה", תוך כדי שהם מכים ובוועטים בו מכות אכזריות.

ר' משה פרוש הוציא את דרכו האמריקאי וניסה להראות להם אותו, אך בשל העלטה הגמורה ששררה הדבר היה בלתי אפשרי. החזיר את הדרכון לכיסו והכניס את ידו לשמור על הדרכון שלא יפול.

והנה הרגיש בקופסת גפרורים, אותה קופסת גפרורים שקנה אתמול בשוק מהרבנית סלנט. הצליח להוציא את הקופסה, הדליק גפרורים והראה לחיילי המשמר את דרכו. החיילים התורכים שנבהלו למראה הנשר האמריקאי המתנוסס על הדרכון הצדיעו לו, ושחררוהו לשלום.

הרי כי באותן הפרוטות שבהן קנה את הגפרורים, שחשב, שהוא מחייה את נפשה של אשת תלמיד חכם, החיה את נפשו ממות, והציל את חייו. ("שרשרת הדורות")

השבת חל יום הזכרון לגאון רבי חזקיהו די סילוה ה"פרי חדש"

כששהה הגאון רבי יוסף שלום אלישיב בחנוכה לפני שנים רבות בבית החולים לא הדליק שם, משום שלא היתה בבית החולים אפשרות להדליק אלא רק על השולחן, וכידוע, לדעתו לא יוצאים ידי חובה בהדלקה שלא בפתח החצר, ולכן מינה שליח להדליק בביתו, ויצא ידי חובה בהדלקה זו.

אמנם להדלקת הנר האחרון כבר שב לביתו. הסתפק לענין ברכת שהחיינו, אם נפטר בהדלקה שהדליקו עליו בביתו, ולכן לקח פרי חדש ובירך עליו שהחיינו. ואמר שהפרי החדש הזה היה לרווחא דמילתא.

וסיפר הג"ר יצחק דרזי לרבינו, שבשעתו התפרסם בירושלים 'שהרב אלישיב הסתמך על ה"פרי חדש" ובירך שהחיינו!'. ורבים ביקשו וחיפשו היכן הוא ה"פרי חדש" שהרב אלישיב הסתמך עליו... עד שהתברר שהכוונה היתה שהסתמך על פרי חדש, שבירך עליו שהחיינו...

נענה רבינו בחיוך שבילדותו ראה תמונה של בעל ה"פרי חדש" ומעליה הכיתוב "הרואה פרי חדש מברך שהחיינו". ("פניני חנוכה")

הפ"ח מתרץ על קושייתו הידועה של ה"בית יוסף" שהיום הראשון הוקבע להודות על נס המלחמה. (תר"ע א) ובאמת גם על זה קשה, איך בכלל נרמז ענין נצחון המלחמה בהדלקת הנרות?

דרש האדמו"ר מויז'ניץ מונסי:

הנה בנצחון המלחמה בקל יוכל להתערב בו הנאה עצמית, שעלו החשמונאים לגדולה ונעשו שליטים, ובאמת הם נתכוונו במלחמתם ובמה שמלכו רק לרומם כבוד שמים, להציל את ישראל מידי תרבות יון, לכן עשו את זכר נס הנצחון על ידי הדלקת הנרות ואמרו שאסור להשתמש לאורם - שאסור להנות מהם שום הנאה, רק כולו לשמים, וזה ירמז שכמו כן גם במלחמה היתה כוונתם כולה לשמים. (דרשות ה"א עמ' רל"ז)

מקצת מדברי ה"פרי חדש" בהלכות חנוכה אשר הובאו במשנ"ב יש להניח את החנוכה משמאל לפתח, שיהיה מסובב במצוות. (תרע"ב ז) וכתב הפ"ח: ואם הניחה בימין יצא. (שעה"צ ז"ז)

מי שהוא טרוד, יכול להדליק נר חנוכה מפלג המנחה. (תרע"ב א) וכתב הפ"ח: ויכול לברך, דאל"כ מה הועיל בחידושו שאפשר להדליק בפלג המנחה, הרי הדלקה עושה מצוה. (שעה"צ א)

אורח צריך לתת לבעל ביתו פרוטה, כדי להשתתף עמו בשמן. (תרע"ז א) יש שכתבו שצריך להוסיף עבורו מעט שמן, וי"א שיעור של כחצי שעה. והפ"ח כתב שאין צריך להוסיף כלל. (שעה"צ ח)

בשבת יש להזהר שלא להניח את הנרות סמוך לפתח. (תר"פ א) וכתב הפ"ח: והוא הדין ביום חול יש להזהר שלא להעמיד את הנרות במקום ששולטת בו הרוח. וכבר כתבתי דמה שנפסק שכתבה אינו זקוק לה, היינו בדיעבד, ואם הדליק במקום שאינו יכול לעמוד אינו כלום, וצריך לכבות ולחזור ולהדליק. (שעה"צ א)

"ויאמר שימו לחם. ושימו לו לבדו ולהם לבדם..." (מ"ג ל"א-ב)

סופגניות בבית המושל

כתב המהריק"ש: מושל גוי שיש לו יכולת להזיק והזמין ישראל לביתו, והגיש לפניו לאכול מפיתו לאכול עם דבש, יכול לאוכלה, שהרי "פת דחוקה" היא, מיראת הנזק שעלול להסב לו.

וכתב הפ"ח: 'ואני אומר שאם הפת הזו קנויה מהשוק היא מותרת, אבל אם הפת הזו נעשתה עבור המושל, דינה כפת בעלי בתים שאסורה לכל הדעות. ועליו להשתמש ולתרץ למושל שהוא מתענה היום, או שאינו רעב וכיוצא בזה... ואני מבטיחו שלא יגיע לו שום נזק בקיום גזירת חכמים!' (ו"ד קי"ב א)

"יהי דבר ה' שנית אל חגי בעשרים וארבעה לחדש לאמר ... אני מרעיש את השמים ואת הארץ. והפכתי כסא ממלכות והשמדתי חזק ממלכות הגוים..." (חגי ב)
"שונו לבצרון אסירי התקוה גם היום מגיד משנה אשיב לך. כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועוררתי בניך ציון על בניך יון ושמתיך כחרב גבור." (זכריה ט)

"המחללים את המועדות"

החג היחיד אשר הקראים אינם מציינים אותו באיזו דרך שהיא הם "ימי החנוכה". וטענתם שאיך אפשר לברך "וציוונו להדליק" והרי ידוע לכל שמהתורה אין מצווה כזו...

אסרו חכמים לאכול פת עכו"ם. ויש מקומות שמקילין. (י"ד ק"ב א"ב)
כתב הפר"ח: ולענין פת של קראים יש להחמיר ולאסור פיתם כמו פת עכו"ם! והרי הם גם כן אינם אוכלים פת שלנו. **ובתשובת מבי"ט** (א' ל"ח) הביא שאלו הקראים המחללים את המועדות כאילו מחללים שבתות וכופרים בתורה כולה. (ק"ב ב)
'ביום כ"ד כסלו ילמדו בספר חגי פ"ב עד סוף הספר. (בא"ח א' וישב כ"ב)

"וביום שמחתכם ומועדיכם - ששבתם מארץ אויב או ניצחתם את האויב הבא עליכם. וקבעתם יום שמחה כימי פורים ושבעת ימי חזקיה [ס"א חנוכה]..." (אבן עזרא - במדבר י')

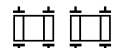
תמהו האחרונים מפני מה לא הובאו הלכות חנוכה וסיפור הנס במשנה, ומדוע לא הוקבעה לכך מסכת מיוחדת? (י"ד נאמן' הובא בש"ח)
משמם של החת"ס וחיידושי הרי"ם הובא כי רבי מסדר המשנה היה מזרע דוד והרע בעיניו על החשמונאים שתפסו המלוכה נגד התורה, כמובא ברמב"ן פר' ויחי'. (טעמי המנהגים, שו"ת חסדי אבות ואריכות בזה)
הושמט בשל הרומאים, שהיה החג למורת רוחם. ("יסוד המשנה ועריכתה")
הנס והלכותיו הובאו במגילת תענית, ורק אחרי שבטלה העתיקו לגמרא את הדינים הנוגעים לחנוכה. (מרבי אברהם בן הגרא"א - האשל מ"ג)
הנס היה מפורסם בזמנו ולא היה צריך להזכירו. (חת"ס גיטין ע"ח. ועוד)
ההיתר לכתוב את המשנה היה לפי שהחלו לשכוח הדינים וחששו שתשכח תורה, עת לעשות לה', אבל דיני מצות חנוכה שנתחדשה בבית שני לא היה חשש שישכחום, לכך לא היה לרבינו הקדוש היתר לכותבם. (קובץ הקדמות מהג"ר גרינוולד)

ביאר הגאון רבי שלמה קלוגר אודות ההבדל בין חנוכה לפורים:

בגמרא (חולין קלט:) נכתב 'המן, אסתר מן התורה מנין? ולא שאלו 'חנוכה מן התורה מנין', מדוע, מה ההבדל?

נס מרדכי ואסתר נקבע מששת ימי בראשית, ככל הנסים שעשה הקב"ה לישראל, שטבע בבריאה כל אחד בזמנו, וכיון שהתנה תנאי זה בבריאה, ראוי פורים להיות מרומז בתורה. אבל נס חנוכה הוא ענין חדש לגמרי, ולא שייך שיהיה מרומז בתורה.
וטעם הדבר: כי בחנוכה היתה זו גזירה להעביר דתם, ואולי לא ירצו ישראל למסור נפשם, ולא יהיו ראויים לנס, ואם היה קובע זמן, יהיו כמוכרחין ולא יהיו בעלי בחירה בזה, לכן לא קבע ה' בחנוכה זמן מתחילה. (פירוש "יריעות שלמה" בסידור היעב"ץ ב"על הנסים" ועיי"ש)
תיקנו חז"ל את חנוכה ופורים - ימים טובים אלו ששורשם אמונה ובטחון אשר יאירו וילוו את ישראל לאורך כל הגלות! ("נתיבות שלום", מאמר 'חג האמונה והבטחון')

חידה: מתי בשבת מעלים לתורה רק חמישה בקריאת פרשת השבוע?

חל ר"ח טבת בשבת, מוציאין ג' ספרים, וקורין ששה בפרשת השבוע. (תרפ"ד ג)
כתב הפר"ח: ויכולים להעלות חמישה בפרשת השבוע, דכל שקראו שבעה בג' ספרים עשו כהוגן. (שעה"צ ט')
נב. בראשונים מצינו שלשה מנהגים בענין העולים בשבת ר"ח חנוכה.

ומתי מעלים לתורה חול בחנוכה?

טעו וקראו ארבעה בספר של ר"ח, והוציאו ספר שני לקריאת חנוכה יקראו בו "חמישי". (ואם הוציאו ספר אחד לא יקראו של חנוכה - תרפ"ד ג)

ומתי מעלים ארבעה לתורה ביום חול?

מעשה וארעו שלש חופות ביום רביעי, והיה חתן אחד כהן ושנים ישראלים. אמר רבינו שביום חמישי יכולים להעלות לתורה את כולם, ואע"פ שאמרו (מגילה כא) 'המוסיף אל יוסיף משלשה', נראה בעיני דהוי כ"מועד" שקוראים בו ארבעה כמובא במסכת כתובות (ד). שמדמה חתן למועד. (תשו' מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג ג' ט"ז)

חידה: שני בקבוקי שמן, האחד כשר להדלקה ואחד נפסל, היתכן?

שמן ששורה עליו רועה, שהניחוהו מתחת למיטה שישנו בה, לא ידליקו בו נר חנוכה ולא נר שבת, כיון שנמאס לאכילה נמאס למצוה, משום 'הקריבהו נא לפחתך'. אבל שמן מר שאינו ראוי לאכילה, גם אם שהה מתחת למיטה, לא שורה עליו רוח רעה וכשר להדלקה.

(עפ"י "בן איש חי" וישב א' י"ב)

מסירות נפש וחנוכה בבית פוסק הדור

הר"ר יוחנן גלנדואר היה אחד הגבאים בבית הכנסת "קהל עדת ישראל" בעיר פיומי באיטליה. זודו, הר"ר חיים ברגר היה הגבאי הראשי. במלחמת העולם השנייה, עם הכיבוש הגרמני, יהודי העיר נמלטו. ר' יוחנן חזר לעיר במסירות נפש כדי להציל מבית הכנסת את שאפשר. הוא הצליח להבריח ספר תורה וחפצי קודש ובראשם חנוכה גדולה ומפוארת מכסף.

לאחר המלחמה עלו לארץ. את החנוכה שהיתה עשויה מחלקים מתברגים החביאו בבגדיהם ותפרו אותם, וכך העלוה בבטחה.

ר' יוחנן היה גר בשכונת פאג"י בירושלים. בחנוכה היה מביא את החנוכה לבית הכנסת ובה היו מדליקים. מדי לילה היה מחזירה לביתו. פעם באו גנבים לבית הכנסת וגנבו גניבה גדולה. הגבאים טענו כי מה שמשך את אותם גנבים רעי לב היתה החנוכה, וביקשו ממנו שלא יביאנה יותר...

עברו שנים, רבי יוחנן נפטר והחנוכה שכבה לה בודדה. אשתו שאלה בעצת ת"ח מופלג בן משפחה מה לעשות עמה. 'אני מציע שתתנו את החנוכה למקום שידעו להעריך אותה', אמר.

מספר הרה"ג רבי אליהו מאיר שוורץ הנשוי לנכדתו של ר' יוחנן: חרתתי על החנוכה "אוד מוצל מאש - נדבת ר' חיים ברגר גבאי קהילת פיומי". והחלטנו לתיתה לשיבתו של מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר.

הלכתי לביתו של הרב וואזנר. החנוכה היתה מפורקת בתוך תיק. אמרתי שיש פה מתנה מהסבתא - חנוכה. רבינו ביקש שאכניס אותה למשרד של השיבה. ישב שם גיסו, הר"ר שמואל מאיר גלבר. הוא אמר לי להניחה בצד. פתחתי את הקופסה והתחלתי להרכיב את החנוכה. הוא נדהם מיופייה...

מיד טילפן לרב וואזנר וסיפר כי זו חנוכה מיוחדת. ביקש הרב גלבר שאמחל לו ואלך חזרה לביתו של הרב. רבינו ואשתו קיבלו אותי בחמימות. סיפרתי להם את סיפורה של החנוכה. הרב התרגש, והוסיף שהוא בעצמו למד תקופה בישיבה בפיומי.

כיון שהיתה זו חנוכה בעלת ערך רב אי אפשר היה להניחה בישיבה מפאת הגנבים, על כן הרב וואזנר הוא שהדליק בה במשך שנים רבות.

(נר לשולחן שבת" מפני המשפחה)

תזכורת חשובה!

'אסור להתענות בכל שמונת ימי החנוכה' (או"ח תר"ע א') - ולכן מי שרואה שיתאחר בארוחת הבוקר שלו עד חצות, חייב לטעום משהו לפני חצות, כדי שלא יחשב תענית. אף שתיה בלבד מועילה שלא יחשב שמתענה. ("אשרי האיש" ח"ג מ')